

7. den

Bílkoviny - v čem vlastně jsou?

Abychom pochopili, proč je důležité mít ve stravě dostatek bílkovin, ještě si o nich dnes něco povíme.

Bílkoviny jsou pomocí enzymů rozloženy na aminokyseliny. A ty dělíme na esenciální a neesenciální. Neesenciální aminokyseliny si organismus umí vytvořit z jiných aminokyselin. Esenciální jsou takové, které si organismus neumí sám vytvořit a musí být přijímány potravou.

U bílkovin obzvláště platí, že jich nesmíme přijímat ani málo, ani moc.

U bílkovin obzvláště platí, že jich nesmíme ve stravě přijímat ani málo, ani moc.

Nedostatek bílkovin ve stravě způsobuje opoždění růstu, extrémně sníženou tělesnou hmotnost, ale také nadváhu a neschopnost zhubnout. To proto, že bílkoviny jsou nezbytné k tomu, aby slinivka produkovala dostatečné množství hormonu glukagonu, který je třeba pro uvolnění energie z tuků. Nedostatek bílkovin způsobuje také únavu a svalovou atrofii, neboli ochabnutí svalstva.

Ale i **nadbytek bílkovin** škodí. Dochází ke zbytečnému zatěžování jater a ledvin a také k narušení tzv. acidobazické rovnováhy organismu.

Kolik bílkovin tedy jíst? Uvádí se, že pro dospělého člověka stačí množství kolem 1 gramu bílkovin na 1 kg hmotnosti. Správněji 0,8 g až 2 g bílkovin na 1 kg aktivní hmotnosti. Ovšem pozor, 100 g masa není 100 g bílkovin.

Pokud chcete mít přehled o tom, zda jíte dostatečné množství bílkovin, doporučím vám poradit se s výživovým poradcem. Můžete využít i mých služeb a domluvit si osobní konzultaci.

Existuje několik skupin potravin, které jsou bohaté na množství bílkovin. Podívejme se na ně podrobně.

Maso: maso teplokrevných zvířat je významným zdrojem bílkovin. Do zdravého jídelníčku vybírejte **maso s menším obsahem tuku**, jako je králíčí, krůtí, slepice, zvěřina, hovězí maso, vepřové (kotleta, panenka, jazyk), telecí, jehněčí, a další. Vždy co nejlibovější. Výborné jsou **masové vývary**, které nechte vychladnout a odstraňte tuk.

Ryby: veškeré ryby, mořské i sladkovodní jsou významným zdrojem lehce stravitelné bílkoviny a navíc zdravých tuků (mastných kyselin) – kapr, pstruh, okoun, makrela, sled, tuňák, mečoun, čerstvé sardinky, losos, halibut, platýs, úhoř, ... Zařaďte je do jídelníčku 2 – 3x týdně. Ryba na zelenině může být např. výborná večeře.

Mléčné výrobky: Sýry, tvaroh, jogurt, kefir. Zakysané mléčné výrobky rozhodně patří do jídelníčku. Nejezte však mléčné výrobky každý den. Snažte se o pestrost, zařazujte i jiné skupiny bílkovin.

Jogurty kupujte vždy bílé, s tučností kolem 3,5% tuků. Rozhodně se vyhněte jogurtům s tučností nižší než 2,5% a ovocným jogurtům.

Sýry jezte bílé čerstvé, i zrající. Cottage, mozzarella, lučina, čerstvý sýr, kozí sýry, Olomoucké tvarůžky i tvrdé sýry. Tučnost sýrů by neměla být vyšší, než 20% celkového množství tuku.

Tvaroh a kefiry kupujte bílé, neslazené. Dochutit si je vždy můžete sami.

Vejce: – slepičí, křepelčí (ta neobsahují cholesterol), zajímavým zdrojem vaječné bílkoviny je Šmakoun. Dnes se lékaři již nedívají na vejce tak negativně. Je v pořádku, když v průběhu týdne sníte až 7 ks vajec.

Luštěniny: Fazole, hrách, čočka, cizrna, sója - jsou významným zdrojem rostlinných bílkovin. 100 g syrových luštěnin obsahuje přibližně stejné množství bílkovin, jako 100 g masa. Přitom jsou mnohem levnější. Přesto je v České republice spotřeba luštěnin velice nízká. Jezte luštěniny jako přílohu, jako součást hlavního jídla, jako základ salátu nebo je přidejte do zeleninových salátů. Výborné jsou také luštěninové polévky.

Luštěniny jsou významným zdrojem bílkovin a jsou mnohem levnější než maso.

Čočka, fazole, cizrna nebo hrách?

Které luštěniny máte raději? A jak často je jíte?

Úkol pro dnešní den

1. Podívejte se do svých záznamů a najděte, které skupiny bílkovin ve vašem jídelníčku převažují a které naopak chybí.
2. Dnes se opět zvažte a změřte. Pokud jste skutečně během tohoto prvního týdne nahradili ve svém jídelníčku sacharidové přílohy zeleninou a přidali pohyb, mělo by to být již znát.

Recept pro dnešní den

Neobvyklý, ale výborný salát z čočky a vajec. To jsou potraviny plné bílkovin. Takový salát si můžete vzít do krabičky a sníst v práci místo tradičního oběda.

Čočkový salát

Potřebujete:

- hrnek čočky
- stroužek česneku
- bobkový list
- šalvěj
- sůl
- kyselá okurka
- cibule
- vejce
- sůl a pepř
- jogurt s olivovým olejem a vinným octem

Příprava:

Čočku propláchněte, zalijte studenou vodou a nechte asi hodinu namočit. Potom vodu slijte a dejte novou. Přidejte stroužek česneku, bobkový list, může být i šalvěj a osolte. Uvařte do měkka – ne na kaši. Přebytkovou vodu slijte a nechte vychladnout. Takto připravená čočka vydrží v hermeticky uzavřené nádobě i několik dní. Můžete ji i zamrazit.

Nakrájejte najemno cibulku, kyselou okurku a vařené vajíčko. Vše smíchejte s čočkou, okořeňte a zalijte směsí jogurtu, do které přidáte olivový olej a vinný ocet.

Poznámky